

24. MAALISKUUTA 2022

MAANPUOLUSTUKSEN KEHITTÄMISTARPEET

KOKOOMUKSEN EDUSKUNTARYHMÄN TYÖRYHMÄ
ATTE KALEVA JA JUKKA KOPRA
KATI MARTINSON

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	1
KOKOOMUKSEN TOIMENPITEET	2
JOHDANTO	3
Suomen Nato-jäsenyys.....	4
Suomen turvallisuuden tilannekuva.....	4
PUOLUSTUSVOIMAT.....	6
Puolustuksen rahoitus.....	7
Materiaalin hankintaan liittyvät haasteet	7
Valmiuden nostoon liittyvät toimet	8
Lainsäädäntötarpeet	9
Eesitykset	10
VAPAAEHTOINEN MAANPUOLUSTUS	11
Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rahoitus.....	11
Puolustusvoimien ja MPK:n yhteistyö	12
Vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitys	13
Eesitykset	13
HUOLTOVARMUUS.....	15
Huoltovarmuuskeskuksen toimintamalli.....	15
Huoltovarmuuden tilannekuva	16
Kehittämistarpeita.....	17
Eesitykset	18
JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	19
Tulossa olevat selonteot.....	20
Tarpeet lisäselvityksille.....	20

KOKOOMUKSEN TOIMENPITEET

Puolustusvoimat

- Perutaan puolustusmenoihin tehdyt noin 55 miljoonan euron leikkaukset.
- Varataan materiaalihankintoihin 2 miljardia euroa lisää jaoteltuna lähivuosille.
- Lisätään toimintamenoja ensi vuodelle 110 miljoonaa euroa ja nostetaan summa 150 miljoonaan euroon vuoteen 2027 mennessä.
- Aikaistetaan suunnitellut henkilöstölisäykset mahdollisimman pian toteutettaviksi.
- Huolehditaan joustavasta budjetoinnista, joka sallii materiaalihankinnat yli budjettikausien.
- Lisätään kertausharjoituksiin käskettävien reserviläisten määrää 10000 reserviläisellä vuodessa siten, että yhteensä kertausharjoitetaan 30000 reserviläistä vuodessa.
- Kehitetään puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen strategista kumppanuutta.
- Toteutetaan toimintaa edistäviä lainmuutokset, ml. käynnistetään valmistelut Ottawan sopimuksesta irtautumiseksi.
- Toteutetaan Kanervan komitean keskeiset esitykset yleisen asevelvollisuuden kehittämiseksi.
- Huolehditaan kotimaisen puolustusvälineteollisuuden ylläpidosta ja kehittämisestä.

Vapaaehtoinen maanpuolustus

- Kohdennetaan MPK:n koulutustoimintaan välittömästi 4,25 miljoonaa euroa.
- Siirretään MPK suoran budjettirahoituksen piiriin.
- Poistetaan MPK:n koulutustoimintaan liittyvät keinotekoiset rajoitukset sotilaallisen koulutuksen ja myös kokonaismaanpuolustuksellisen valmiuskoulutuksen järjestämisestä.
- Asetetaan työryhmä tekemään nopealla aikataululla esitykset tarvittavista lainmuutoksista sekä siitä, miten puolustusvoimien ja MPK:n yhteistyötä kehitetään.
- Edistetään ampumaratojen käyttömahdollisuuksia ja patruunoiden ristiinkäyttömahdollisuuksia siviili- ja sotilaspuolen välillä.
- Mahdollistetaan ammunnan helppo harrastaminen ja toiminnallinen harjoittelu, ml. ns. lyijydirektiivi.
- Huolehditaan siitä, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöjen avustukset ovat riittävällä tasolla.

Huoltovarmuus

- Huoltovarmuuden 200 miljoonan euron rahasto täydennetään uudestaan.
- Lähivuosina rahoitustarve on satoja miljoonia.
- Lisätään tarvittavat henkilöstöresurssit.
- Huoltovarmuuden kapasiteetin ja muun talouden kytkeminen toisiinsa.
- Huoltovarmuuteen liittyvän lainsäädännön ajantasaistaminen selontekomenetelyn yhteydessä.

JOHDANTO

Suomen turvallisuuteen liittyviä parlamentaarisia linjauksia tehdään erityisesti valtioneuvoston selontekojen yhteydessä. Viimeisin puolustuspoliittinen selonteko (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78) käsiteltiin eduskunnassa syksyllä 2021. Vaikka selonteko on suhteellisen tuore, se on turvallisuusympäristön nopean muutoksen takia monelta osin vanhentunut.

Puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että Suomen puolustuksen toimintaympäristö on jännitteinen ja vaikeasti ennakoitava. Suomen pitkäaikaisena linjana on pitää huolta uskottavasta kansallisesta puolustuksesta ja sen riittävästä resursoinnista. Puolustuksen perustana ovat asevelvollisuus, koulutettu reservi, koko maan puolustaminen ja korkea maanpuolustustahto. Suomen puolustuskykyä ylläpidetään toimintaympäristön vaatimuksiin vastaavana.

Käytännössä mikään maa ei kykene huolehtimaan mielekkästä puolustuksestaan yksin ja erityisesti pienten maiden kannalta kansainvälinen puolustusyhteistyö on keskeistä. Suomi on tehnyt läheistä yhteistyötä läntisten kumppaneiden kanssa, mutta pysynyt sotilasliittoihin kuulumattomana maana. Suomi on Naton kumppanimaa ja EU:n jäsen. Suomessa on korostettu mahdollisuutta sotilaalliseen liittoutumiseen eli ns. Nato-optioon.

Turvallisuusympäristössämme on tapahtunut nopeita muutoksia, joiden vuoksi puolustuspoliittisten linjausten tarkastelu sekä mahdollisen Nato-jäsenyyden hakeminen ovat tulleet pikaisesti arvioitavaksi. On myös tarpeen arvioida millaisia politiikkatoimia ja resursointeja puolustuskyvyn ylläpitäminen muuttuneissa oloissa edellyttää.

Turvallisuustilanne on muuttunut paitsi nopeasti myös ilmeisen pitkäaikaisesti. Uusi tilanne konkretisoitui, kun Venäjä eskaloi pitkään jatkuneen kriisin Ukrainassa laajamittaiseksi sodaksi. Venäjän toimet johtivat EU:n ja muun läntisen yhteisön yksituumaisuuden lisääntymiseen ja Venäjän toimia protestoitiin voimakkaasti kautta maailman. Venäjälle asetettiin mittavia pakotteita ja maa on varsin kattavasti suljettu kansainvälisen yhteistyön ulkopuolelle. Pakotteista on seurannut myös Venäjän vastatoimia, jotka ovat olleet osin epäsymmetrisiä. Etenkin energian ja talouden osalta keskinäisriippuvuudet johtavat siihen, että myös läntiset taloudet ja niiden toimijat kärsivät pakotteista monin eri tavoin.

Venäjän poliittinen johto on ilmaissut halunsa luoda Eurooppaan uuden turvallisuusarkkitehtuurin. Venäjän käsityksen mukaan tähän kuuluvat pienistä naapurivaltioista muodostetut etupiirit. Venäjä on voimakkaasti vastustanut sitä, että sen etupiiriksi katsomiaan maita hyväksyttäisiin läntisten yhteisöjen ja erityisesti Naton jäseniksi. Venäjän hallinto on myös toistuvasti kohdistanut Suomeen sanallisia uhkauksia ja tehnyt varsin selväksi, ettei se välttämättä kunnioita pienten maiden suvereniteettia.

Suomessa vallitsee laajalti jaettu käsitys siitä, että meihin kohdistuva kyber- tai hybridiuhkataso on selvästi kohonnut. Toistaiseksi meihin ei kohdistu akuuttia konventionaalista sotilaallista uhkaa, mutta siihenkin on varauduttava, eikä sen mahdollisuutta lähitulevaisuudessa voida poissulkea. Tämä edellyttää puolustuskyvyn kohentamista niin kovan turvallisuuden kuin muunkin yhteiskunnan toiminnoissa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä asetti kansanedustaja Atte Kalevan ja kansanedustaja Jukka Kopran johtaman työryhmän selvittämään maanpuolustuksen kehittämiseen liittyviä tarpeita sekä tekemään esityksiä eduskuntaryhmän kannanmuodostuksen pohjaksi. Työryhmän sihteerinä toimi kansanedustaja Kalevan avustaja Kati Martinson.

Työryhmä sai kuultavakseen edustavan joukon eturivin asiantuntijoita. Näiden kuulemisten ja kirjallisten lähteiden perusteella laadittiin käsillä oleva työryhmän raportti eduskuntaryhmän työskentelyn pohjaksi. Raportti tarkastelee ensisijaisesti välittömiä ja toissijaisesti keskipitkän aikavälin kehittämistarpeita.

Työ on rajattu sotilaalliseen maanpuolustukseen ja kansalliseen huoltovarmuuteen. Muuttunut turvallisuustilanne edellyttää kuitenkin toimia ja varautumista läpileikkaavasti lähes kaikilla hallinnonaloilla, joita on tarpeen tarkastella erikseen. Myös sisäiseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset vaativat oman tarkastelunsa.

Suomen Nato-jäsenyys

Kokoomuksella on jo pitkään ollut selkeä kanta Natoon liittymisen puolesta, joten sitä ei ole tässä raportissa tarpeen enemmälti käsitellä. Kansalaisten mielipide on kevään mittaan kääntynyt nopeasti Natolle myönteiseksi.

Suomi on jo jonkin aikaa ollut varsin pitkälle integroitunut Nato-kumppani. Pystymme hankkimaan puolustustarpeita Naton logistiikkakeskus NSPA:n kautta samoilla ehdoilla kuin Naton jäsenmaatkin. Puolustusvoimamme ovat jo varsin Nato-yhteensopivat ja muutoinkin täytämme jäsenyyden kriteerit – osin jopa paremmin kuin monet nykyiset jäsenmaat. Käytännössä meidät erottaa Natosta se, ettei meitä koske kollektiivisen puolustuksen viides artikla, emmekä ole mukana järjestön yhteisessä puolustussuunnittelussa tai päätöksenteon ytimessä.

Kevään kuluessa Suomessa on virinnyt vilkas keskustelu puolustusratkaisuista ja Naton jäsenyydestä. Liittoutumisen ja puolustusyhteistyön kehittäminen on kiinteä osa Suomen puolustuskykyä. Nyt virinneeseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun myös kokoomuksen edustajat ovat aktiivisesti osallistuneet.

Suomen turvallisuuden tilannekuva

Tätä työtä kirjoitettaessa Suomen turvallisuusympäristö muuttuu nopeasti. Siksi on tarpeen kuvata, millaiseen turvallisuustilanteeseen käsillä oleva raportti on kirjoitettu.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on käytännössä koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan tiivistynyt pyrkimykseen mahdollisimman hyviin suhteisiin naapureidemme kanssa. Venäjän eskaloitua Ukrainan kriisin täysimittaiseksi sodaksi oli selvää, ettei se kunnioita pienempien naapuriensa suvereniteettia, eikä sitoudu monenkeskiseen sääntöperustaiseen järjestykseen.

Venäjä ei silti ole toiminut arvaamattomasti. Se on päinvastoin varsin johdonmukaisesti noudattanut jo 1980-luvulta lähtien laadittua suunnitelmaa. Neuvostoliiton hajoaminen

oli – kuten Presidentti Vladimir Putin sanoi – vuosisadan suurin geopoliittinen katastrofi. Putinin ja hänen tukijoidensa tarkoituksena oli alusta alkaen korjata tämä tilanne ja palauttaa Venäjä globaaliksi suurvallaksi. Heidän käsityksensä mukaan siihen kuuluvat pienemmistä naapureista muodostetut etupiirit ja valtiollisen suvereniteetin suhteellisuus.

Venäjä on pyrkinyt toteuttamaan julkilausumaansa politiikkaa etenkin Georgiassa, Kazakstanissa, Valkovenäjällä ja Ukrainassa. Putin ja hänen hallintonsa ovat myös toistuvasti antaneet lausuntoja, jotka joko suoraan tai välillisesti ovat olleet uhkauksia myös Suomea kohtaan. Ukrainan sodan myötä tilanne muuttui merkittävästi, kun suurin osa muusta maailmasta määräsi Venäjälle pakotteita ja pyrki eristämään sen muusta maailmasta. Oli odotettavaa, että Venäjä asettaa omia usein epäsymmetrisiä vastapakotteitaan.

Suomen hyviltä suhteilta naapurimaahansa Venäjään putosi kerralla pohja pois, kun käytännössä suhteet lakkasivat kokonaan. Samaan aikaan Venäjän toimet ja teot alkoivat näyttää entistä uhkaavammilta.

Valtiojohto ja turvallisuusasiantuntijat sanovat, ettei Suomeen kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Sodan kuva on kuitenkin viime vuosina muuttunut tavalla, joka edellyttää sotilaallisen uhan käsitteen määrittelyä. Tilanne voidaankin hahmottaa kolmella skenaariolla:

1. Suomeen kohdistuu kyber- ja hybriditoimia sekä poliittista painostusta. Tätä Venäjä on selkeästi tehnyt jo jonkin aikaa. Venäjällä on myös luotu Suomesta viholliskuvaa, mikä usein edeltää muita toimia.
2. Suomeen voidaan kohdistaa rajoitettuja sotilaallisia toimia.
3. Suomi voi joutua laajamittaiseen sotaan.

Suomi poikkeaa monista Venäjän pienistä naapurimaista siinä, että me olemme sotilaallisesti liittoutumaton maa. Emme kuitenkaan ole puolueettomia, koska kuulumme Euroopan Unioniin ja osallistumme täysimittaisesti Venäjään kohdistettuun pakoterintamaan. Tästä syystä Venäjä on listannut Suomen vihamieliseksi maaksi. Suomessa on myös suuri venäläisvähemmistö, jota Venäjä voi pyrkiä eri tavoin hyödyntämään pyrkimyksissään. Olemme monessa suhteessa otollinen kohde vihamielisille toimille.

Eurooppa ja etenkin Suomi tarvitsee uuden ja uskottavan turvallisuusjärjestyksen. Meidän kohdaltamme se tarkoittaa Naton jäsenyyttä, uskottavaa itsenäistä puolustusta ja kahdenvälisiä turvallisuusratkaisuja. Nämä elementit ovat toisiaan täydentäviä, eivätkä millään tavoin keskenään vaihtoehtoisia.

PUOLUSTUSVOIMAT

Puolustusvoimien tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen, osallistuminen aluevalvontayhteistyöhön ja kansainvälisen avun antamiseen sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Puolustusvoimat ylläpitää kaikissa olosuhteissa tilanteen vaatimaa sotilaallista valmiutta ja kehittää sitä.

Keskeisimpiä puolustusvoimien ohjausasiakirjoja ovat parlamentaariset puolustuspoliittiset selonteot, joissa linjataan puolustuksen keskeisiä linjoja ja perusteita. Viimeisin puolustuspoliittinen selonteko on hyväksytty syksyllä 2021. Siinä keskeisiksi periaatteiksi on määritetty mm. uskottava kansallinen puolustuskyky, kansainvälinen yhteistyö sekä mahdollisuus hakea puolustusliitto Naton jäsenyyttä. Oman uskottavan puolustuksen ajatellaan perustuvan yleiseen asevelvollisuuteen, koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen ja korkeaan maanpuolustustahtoon. Asevelvollisuuden vahvistamista ja kehittämistä varten asetettiin vuonna 2020 parlamentaarinen Ilkka Kanervan johtama komitea.

Puolustusvoimat varautuu laaja-alaiseen vaikuttamiseen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Puolustuskykyä ylläpidetään toimintaympäristön vaatimuksia vastavana. Vaikka puolustuspoliittinen selonteko on varsin tuore, se on toimintaympäristön nopean muutoksen myötä olennaisesti vanhentunut. Suomi on nopeasti kääntynyt Nato-myönteiseksi, mutta mahdollisen Nato-jäsenyyden lisäksi on edelleen huolehdittava sekä kahdenvälisestä kansainvälisestä yhteistyöstä että uskottavasta itsenäisestä puolustuskyvystä. Turvallisuustilanteen heikkenemisen myötä valmiutta on parannettava, mikä edellyttää myös uusia politiikkatoimia ja lisäresursseja.

Puolustusvoimien sodanajan joukkojen vahvuus on 280.000 sotilasta. Näille on myös olemassa olevat varusteet. Valmiuden nosto edellyttää kuitenkin olemassa olevan kaluston huoltoa sekä varaosien ja vaihtolaitteiden määrän kasvattamista. Myös erilaisten ampu-
matarvikkeiden ja puolustusvälineiden lisähankinta on välttämätöntä. Myös toiminnan volyymin nosto itsessään lisää kaluston kulumista, kustannuksia ja huoltotarpeita sekä niihin liittyvän infrastruktuurin kohentamista. Monet toimintaan liittyvien kustannusten nousut ovat varsin käytännöllisiä - esimerkiksi ilmavoimien ja merivoimien lisääntyvä aktiivisuus tarvitsee tavanomaista enemmän polttoaineita. Myös meneillään olevia suunnitelmallisia kehittämishankkeita ollaan jatkamassa. Suomi on tehnyt merkittäviä investointeja ilmavoimiin ja merivoimiin. Seuraava kehittämiskohde ovat maavoimat.

Sodanajan joukkojen vahvuuden lisäksi myös muun reservin valmiuksista on huolehdittava. Tässä puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen kentän yhteistyö on erityisen merkityksellistä.

Puolustushallinnossa Suomessa toteutettu selontekomenettely on koettu toimivaksi, mutta sitä haluttaisiin kehittää edelleen. Käytännön mukaan ulkopoliittista selontekoa seuraa puolustuspoliittinen selonteko, mutta myös sisäisen turvallisuuden selonteon integroiminen kokonaisuuteen nähdään tarpeelliseksi. Samoin asiantuntijat tiedostavat, että varautumiseen liittyvien puolustuksen resurssitarpeiden lisäksi myös muulla yhteiskunnalla on tilanteeseen liittyviä tarpeita.

Puolustuksen rahoitus

Selonteoissa linjattu puolustuksen resursointi on normaalioloissa kohtuullisella tasolla. Ongelmana kuitenkin on, ettei rahoitus ole käytännön tasolla toteutunut. Puolustushallintoon on kohdistettu useita leikkauksia ja vaikka vuonna 2012 materiaalihankintoihin osoitettiinkin lisävaroja, on niitä budjetin sisällä jouduttu siirtämään supistuneiden toimintamenojen kattamiseen. Tästä syystä materiaalihankintoja ei ole voitu tehdä suunnitellusti, eikä materiaallinen valmius ole selontekojen tarkoittamalla tasolla. Valmiuden nostaminen edellyttää siis käytännössä myös edellä mainittujen vajeiden kattamista.

Puolustushallinto on jo käytännössä aloittanut omilla toimillaan materiaalivalmiuden noston, mutta lisäresursseja tarvitaan välittömästi jo kuluvan vuoden lisätalousarvioissa. Koska turvallisuusympäristön muutos on luonteeltaan pitkäaikainen tai pysyvä, tulee myös puolustuksen resursoinnin selonteon periaatteiden mukaisesti kasvaa uhkatasoa vastaavaksi.

Materiaalin hankintaan liittyvät haasteet

Valmiuden nostoon liittyy normaalia materiaalihankintaa, koska kaikkia tarvikkeita ei ole mielekästä varastoida normaaliaikoina suurina määrinä. Materiaali vanhenee myös varastoituna ja toisaalta monet tarvikkeet ovat varsin kalliita. Kumppanuudet ovat tärkeitä osin siksi, että materiaalihankinnat ovat mahdollisen kriisin aikanakin mahdollisia.

Suuri osa puolustusvälinetarvikkeista ei ole luonteeltaan hyllytavaraa, vaan tuotteilla on omat toimitusaikansa ja -ehtonsa. Tällä hetkellä haasteena on, että miltei koko maailma tuntuu varustautuvan samaan aikaan. Esimerkiksi Saksa ilmoitti hiljattain 100 miljardin euron lisäyksestä puolustusbudjettiinsa ja myös Ruotsi ilmoitti kasvattavansa sotilasmenojaan. Käytännössä lisääntynyt kysyntä nostaa tarvikkeiden hintoja, pidentää toimitusaikoja ja vaikeuttaa saatavuutta. Miltei kaikissa maissa puolustustarviketeollisuus priorisoi oman maansa tarpeet ja näin tekee myös Suomi. Toimitusten, hintojen ja toimitusehtojen suhteen voi olla myös kumppanuuksiin liittyviä etuoikeuskäytäntöjä. Vaikka Suomi ei vielä olekaan Naton jäsen, saamme hankittua materiaalia NSPA:n (Naton logistiikkakeskus) kautta periaatteessa samaan tapaan kuin jäsenmaatkin. Myös suurissa hankintasopimuksissa (esim. hävittäjähankinnat) on olennaista, että varaosien ja materiaalien hankinnasta on sovittu.

Materiaalin hinnan noususta seuraa luonnollisesti painetta lisäbudjetointiin. Budjettiteknisesti hankintoja on vaikea kohdistaa millekään tietylle kalenterivuodelle, joten budjetoinnin joustavuus on tarpeen. Tässä suhteessa esimerkiksi viidelle vuodelle jyvitetty tilausvaltuudet tuovat joustavuutta hankintoihin ja mahdollistavat myös paremman laadunvalvonnan.

Nopeasti kasvaneen kysynnän vuoksi osa puolustusvälinemateriaalista voidaan joutua hankkimaan muualta kuin vakiintuneilta toimittajilta. Uusien toimittajien, erilaisten materiaalien ja häiriintyneiden logistiikkaketjujen kanssa työskentely vaatii myös ostajalta tavallista enemmän työtä ja hankintaosaamista.

Materiaalihankinnoissa on otettava huomioon myös Suomen geopoliittinen asema. Esimerkiksi turvallisuustilanteen muutokset Itämerellä voisivat merkittävästi vaikuttaa logistiikkaketjujen toimivuuteen ja aiheuttaa haasteita puolustusvälineiden täydennystoimintuksiin. Tämä on otettava huomioon myös varastointitarvetta mitoitettaessa.

Puolustusvoimat on jo aloittanut neuvottelut kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden kanssa tuotantovaruksista. Materiaalivalmiutta ollaan nostamassa myös erilaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisella. Ulkomaisen teollisuuden kanssa vastaava menettely ei ole yhtä joustavaa, mutta kumppanuuksista on hyötyä. Mahdollinen Naton jäsenyys ei välttämättä merkittävästi vaikuttaisi puolustusvoimien materiaalihankintaan, mutta se helpottaisi merkittävästi suomalaisen teollisuuden pääsyä kansainvälisille markkinoille. Kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden ylläpitäminen on strateginen kysymys ja siksi sen toimintaedellytyksiin ja kansainvälistymismahdollisuuksiin on syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota.

Valmiuden nostoon liittyvät toimet

Vuosien 2022-27 toimintamenoissa on selontekojen perusteella suunniteltu 500 henkilön lisäystä vuoteen 2027 mennessä. Käytännössä kyse on sekä ammattiupseerien ja aliupseerien että sopimussotilaiden lisäämisestä. Tätä henkilöstölisäystä on tarpeen aikaistaa siten, että tavoite saavutetaan mahdollisimman pian. Koska uusien upseerien kouluttaminen kestää jonkin aikaa, voi henkilöstön painopiste aluksi painottua sopimussotilaisiin. Tämä auttaa muun muassa materiaalivalmiuteen ja koulutusten lisäämiseen liittyvissä kysymyksissä. Myös hiljattain reserviin siirtyneiden upseerien tuoretta erityisosaamista voidaan hyödyntää.

Materiaalivalmiuden noston myötä varastoissa olevia laitteita ja materiaalia tarkastetaan, huolletaan ja korjataan niin, että ne saadaan tarvittaessa nopeasti käyttöön. Toiminnan volyymin kasvu edellyttää myös lisää tilaa ja alueita sekä infrastruktuuriin liittyvää rakentamista. Näistä syntyy luonnollisesti tavallisesta poikkeavia kustannuksia.

Sodanajan joukkojen kertausharjoituksia on tarkoitus lisätä 9.000-10.000 reserviläisen vuositasolla. Kokonaisuutena tämä merkitsee noin 30.000 reserviläisen vuosittaista kertausharjoittamista ja näin on tarkoitus menetellä useana peräkkäisenä vuonna. Tämä tarkoittaa noin 10 miljoonan euron menolisäystä.

Puolustusvoimat hankkii lisää ampumatarvikkeita ja varaosia. Tämä liittyy osaltaan toteutumatta jääneisiin materiaalisien valmiuden lisäämisiin. Osa rahoituksesta tulee lisätalousarvion kautta ja osa kehyksestä.

Puolustusvoimat ovat lähettäneet Ukrainaan aseapua ja nämä pystyttäneen varsin nopeasti täydentämään. Suunnitelmissa oleva maavoimien kehittämishanke nopeutuu.

Valmiuden nosto edellyttää, että pari vuotta sitten tehdyt 35 ja 19 miljoonan euron leikkaukset perutaan. Ensi vuodelle lisärahoitusta toimintamenoihin tarvitaan 110 miljoonaa euroa vuosittain ja summa kasvaa noin 150 miljoonaan kehyskauden loppuun mennessä. Materiaalihankintoihin tarvitaan lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä lisää yhteensä noin kaksi miljardia euroa.

Lainsäädäntötarpeet

Puolustushallinnossa todetut lainsäädäntötarpeet liittyvät pääosin keskipitkän ja pitkän aikavälin kehitystarpeisiin. Tarpeita nähdään puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen paremmassa yhteensovittamisessa ja resursoinnissa. Tarpeettomia rajoituksia vapaaehtoisen koulutuksen suhteen halutaan poistaa ja toisaalta koulutus halutaan integroida nykyistä selkeämmäksi kumppanuudeksi puolustusvoimien kanssa. Vapaaehtoispuolella pitää olla mahdollisuus myös joukkojen, eikä vain yksilöiden sotilaalliseen koulutukseen. Samoin mahdollisuuksia kokonaismaanpuolustukselliseen valmiuskoulutukseen tulee lisätä.

Kotimaisen puolustusteollisuuden rooli kansallisen huoltovarmuuden elementtinä on keskeinen. Puolustusteollisuuden kansainvälistymistä edistää, jos Suomi liittyy puolustusliitto Naton jäseneksi. Toisaalta teollisuuden kansainvälistymisen esteitä – esimerkiksi liian tiukkoja vientirajoituksia – tulee tarkastella myös maanpuolustukseen liittyvänä kysymyksenä.

Yksittäisissä lainsäädäntöhankkeissa – kuten esimerkiksi lyijypatruunoiden kiellossa – on syytä huomioida myös huoltovarmuuskysymykset. Siviili- ja sotilaspatruunoiden ristiinkäyttömahdollisuus helpottaa sekä harjoitustoimintaa että kotimaista varautumista.

Siviilipalvelushenkilöstön ja valmiuskoulutettujen siviilien rekisteröinti koetaan tarpeelliseksi, jotta koulutukseen liittyvät hyödyt saadaan kattavammin käyttöön.

Kansanedustaja Ilkka Kanervan johtama komitea antoi mietintönsä yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:91). Komitea piti tärkeänä, että maanpuolustustahtoa ylläpidetään ja edistetään. Toisaalta komitea halusi vahvistaa kansalaisten yhdenvertaisuutta maanpuolustuksen toimijoina. Yhtenä ehdotuksenaan komitea esitti kutsuntojen ulottamista koko ikäluokkaan.

Puolustusvoimilla ei tällä hetkellä ole tarvetta kasvattaa sodanajan joukkojen vahvuutta. Kuitenkin joukkoja jouduttaisiin kriisitilanteessa täydentämään muusta reservistä, mistä syystä myös laajempia joukkoja koskeva koulutus on tärkeää. Sodan oloissa siviiliyhteiskunta toimii suurelta osin, mutta myös monenlaisiin kokonaismaanpuolustuksellisiin tehtäviin tarvitaan resursseja.

Koko kansaa koskevan maanpuolustustahtoon ja -kyvyn lisääminen on perusteltua paitsi käytännön varautumisen myös yhteiskunnallisen koheesion näkökulmasta. Muun muassa Ukrainassa käytävä sota osoittaa selvästi, miten omaa maataan puolustamaan sitoutunut kansa kykenee toimimaan myös itseään suurempaa ja materiaalisesti ylivoimaista vihollista vastaan. Suomessa maanpuolustustahto on tunnetusti korkealla tasolla, mikä on myös hyökkäystä suunnittelevan otettava huomioon.

Suomen ensisijainen tavoite on edelleen välttää kriisin eskaloituminen meihin kohdistuvaksi sotilaalliseksi toiminnaksi. Osaltaan pahimpia skenaarioita voidaan edelleen pyrkiä välttämään huolehtimalla siitä, että hyökkäys tehdään jo etukäteen vaikeaksi ja sen hinta hyökkääjän kannalta katsottuna mahdollisimman korkeaksi. Parhaiten voitettu sota on sellainen, jota ei jouduta aloittamaan.

Esitykset

- Perutaan puolustusmenoihin tehdyt noin 55 miljoonan euron leikkaukset.
- Varataan materiaalihankintoihin 2 miljardia euroa lisää jaoteltuna lähivuosille.
- Lisätään toimintamenoja ensi vuodelle 110 miljoonaa euroa ja nostetaan summa 150 miljoonaan euroon vuoteen 2027 mennessä.
- Aikaistetaan suunnitellut henkilöstölisäykset mahdollisimman pian toteutettaviksi.
- Huolehditaan joustavasta budjetoinnista, joka sallii materiaalihankinnat yli budjettikausien.
- Lisätään kertausharjoituksiin käskettävien reserviläisten määrää 10000 reserviläisellä vuodessa, tästä aiheutuu 10 miljoonan euron lisäkustannus (sisältyy toimintamenoihin).
- Kehitetään puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen strategista kumppanuutta.
- Toteutetaan toimintaa edistävät lainmuutokset, ml. valmistelut Ottawan sopimuksesta irtautumiseksi.
- Toteutetaan Kanervan komitean keskeiset esitykset yleisen asevelvollisuuden kehittämiseksi.
- Huolehditaan kotimaisen puolustusvälineteollisuuden ylläpidosta ja kehittämisestä.

VAPAAEHTOINEN MAANPUOLUSTUS

Vapaaehtoisella maanpuolustuksella on keskeinen merkitys koulutetun reservin, kokonaismaanpuolustuksen sekä maanpuolustustahdon ylläpitämisessä. Suomessa on useita erilaisia kolmannen sektorin toimijoita, joiden toiminta osaltaan tähtää Suomen turvallisuuden edistämiseen. Maanpuolustuskoulutusyhdistys – MPK tuottaa kokonaisturvallisuuteen liittyvää sekä sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta puolustusvoimien strategisena kumppanina. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminta perustuu lakiin ja toiminta on osin julkisoikeudellista hallintotehtävää.

MPK:n koulustoitominnan päämääränä on tukea puolustusvoimien suorituskykyjen ja yksittäisen reserviläisen toimintakyvyn kehittämistä, yhteiskunnan ja kansalaisten resilienssin vahvistamista sekä kohottaa maanpuolustustahtoa. MPK tuottaa puolustusministeriön tulosohjauksen mukaisesti 48.000 koulutuspäivää vuodessa.

MPK:lla on noin 3.000 sitoutunutta vapaaehtoista kouluttajaa, joista noin tuhat on puolustusvoimien hyväksymiä reserviläiskouluttajia. Kouluttajien määrää voidaan lisätä yhteistyössä puolustusvoimien kanssa. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa (SOTVA) koulutusta voidaan parhaiten lisätä aktivoimalla sodan ajan joukkoihin sijoitettuja johtajia mukaan MPK:n toimintaan.

MPK:n tarjoamaan koulutukseen kohdistuu nyt poikkeuksellisen paljon kysyntää. Kursseille halukkaita on kahdeksankertaisesti koulutuspaikkoihin nähden. Tämä kuvastaa suomalaisten maanpuolustustahtoa ja kiinnostusta omien valmiuksiensa kehittämiseen, mutta kertoo myös siitä, ettei koulutustarjonta vastaa siihen kohdistunutta kysyntää.

Jos koulutukseen kohdennettaisiin lisäresursseja nopealla aikataululla ja tarvittavia lainsäädännöllisiä tarkistuksia kyettäisiin toteuttamaan, kuluvan vuoden aikana olisi mahdollista toteuttaa noin 100.000 koulutuspäivää. Tämä auttaisi yhdessä puolustusvoimien sodanajan joukoille kohdistuvan kertausharjoitustoiminnan lisäämisen kanssa merkittävästi parantamaan koulutuksen kysynnän ja tarjonnan epäsuhtaa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rahoitus

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vuosibudjetti on noin 4,6 miljoonaa euroa. Sillä tuotetaan 1900 kurssia noin 50.000 osallistujalle. Rahoitus muodostuu valtionavusta (86,5%), säätiöiltä sekä muilta tahoilta saadusta rahoituksesta.

Yleisesti ottaen maanpuolustusjärjestöjen valtionavustukset ovat maltillisia. Vertailun vuoksi vaikkapa Aseistakieltäytyjäliiton tai erilaisten rauhanjärjestöjen avustukset voivat olla jäsenmäärään suhteutettuna monikymmenkertaisia, mikä maanpuolustuksen kentällä koetaan epäoikeudenmukaisena. Maanpuolustusjärjestöt tekevät kuitenkin vapaaehtois pohjalta työtä, joka tukee keskeisesti Suomen valtion ja puolustushallinnon ydintehtäviä. Tästä syystä maanpuolustusjärjestöjen valtionapujen tulisi olla vähintään samalla tasolla kuin edellä mainittujen toimijoiden.

MPK:n osalta kysymys on myös julkisoikeudellisesta toimijuudesta. Tästä syystä olisikin perusteltua harkita onko toiminnan rahoittaminen valtionapuna perusteltua vai tulisiko

rahoitus siirtää suoraan valtion tulo- ja menoarviosta määräytyväksi. Tämä voisi osaltaan selkeyttää MPK:n asemaa nimenomaan puolustusvoimien toimintaa tukevana puolustushallinnon strategisena kumppanina. Budjettirahoituksen myötä varojen käyttö olisi myös joustavampaa ja tarkoituksenmukaisempaa.

MPK kykenee lisäämään koulutusvolyyymiään noin 50.000 koulutuspäivällä vielä tänä vuonna. Tämä edellyttäisi noin 4,25 miljoonan euron lisäresurssia tarkoitusta varten. Lisärahoituksen tulee olla joustavaa, jotta sitä voidaan tarvittaessa siirtää myös vuoteen 2023, mikäli päätöksenteon viipymisestä tai muusta syystä osa koulutuskuluista siirtyy ensi vuoden puolelle.

Puolustusvoimien ja MPK:n yhteistyö

Sekä puolustusvoimissa että MPK:ssa strateginen kumppanuus ja nykyistä tiiviimpi yhteistyö nähdään toivottavana asiana. Lainsäädäntöön liittyy kuitenkin rajoituksia, jotka tarpeettomasti rajoittavat vapaaehtoisen maanpuolustuksen toteutumista. Lainsäädännöllisten esteiden tarkastelu kokonaisuutena onkin varsin perusteltua.

MPK:lla on jonkin verran ns. reserviläisaseita, mutta niitä ei ole tarpeeksi. Toiveena on, että koulutuksiin voitaisiin saada lainaksi puolustusvoimien aseita ja ampumatarvikkeita, mutta tällä hetkellä lainsäädäntö ei tätä mahdollista. Tällaisia koulutuksia voitaisiin nykyisen lainsäädännön puitteissa toteuttaa, jos puolustusvoimilla olisi resursseja osoittaa koulutuksiin valvojia, jolloin ainakin osa kurseista voitaisiin toteuttaa vapaaehtoisina harjoituksina (VEH). Tavoitetilä on, että MPK saisi oikeuden toteuttaa myös sellaisia koulutuksia, joihin kuuluu ammuntoja puolustusvoimien aseilla ja ampumatarvikkeilla. Materiaalin kierron ja käsittelyn kannalta olisi perusteltua, että aseita ja ampumatarvikkeita säilytetäisiin koulutusten välillä puolustusvoimien hallussa. Näin vähennettäisiin myös riskiä sotilasaseiden joutumisesta väriin käsiin.

Erityisesti MPK:n SOTVA-koulutukseen on perusteltua käyttää mahdollisuuksien mukaan puolustusvoimien harjoitusalueita ja ampumaratoja. MPK on kuitenkin varautunut myös muiden sopivien harjoitusalueiden hankkimiseen omatoimisesti. Tälle todennäköisesti onkin tarvetta, koska puolustusvoimat on lisäämässä käskettyjen kertausharjoitusten määrää ja harjoitusfasiliteettien käyttöaste sen myötä kohoaa.

Myös siviilien käytössä olevien ampuratojen hyödyntämiseen liittyy rajoitteita. Tällaisia voivat olla esimerkiksi melusäännösten takia rajatut laukausmäärät. Näitä rajoituksia pitää höllentää. Myös lyijypatruunoiden käyttökieltoon toivotaan väljennystä. Käytännössä olisi toivottavaa, että sotilaiden ja siviilien ampumatarvikkeiden ristiinkäyttö pyrittäisiin säilyttämään. Puolustusvoimien vanhenevat ampumatarvikkeet tulisi nykyistä joustavammin saada harjoituskäyttöön.

MPK:n koulutuksessa pitäisi myös sallia räjähteiden ja paukkupatruunoiden käyttö. Jälkimmäiset ovat tärkeitä, koska niitä tarvitaan simulaattorikoulutusten järjestämiseen. Tällä hetkellä MPK:n koulutusta on rajoitettu myös varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen osalta, johon valtionapuja ei tällä hetkellä saa käyttää. Kuitenkin juuri kokonaisuutena puolustusta tukevaan koulutukseen kohdistuu suurta kysyntää ja sillä tavoitetaan laajasti myös niitä naisia ja miehiä, jotka eivät ole asepalvelusta suorittaneet tai ovat muutoin

reservin ulkopuolella. Yhteiskunnan kriisinkestävytyden kannalta tällainen koulutus on ensiarvoisen tärkeää ja siihen liittyvät tarpeettomat rajoitteet tulee poistaa.

Tällä hetkellä vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus keskittyy yksilöiden, ei joukkojen koulutukseen. Koska Pariisin rauhansopimuksen sotilaalliset artiklat on jo aiemmin poistettu, ei myöskään kokonaisten joukkojen koulutukseen pitäisi olla estettä. Osa joukoista voisi huolehtia itse myös varusteidensa säilytyksestä ja ylläpidosta ampuma-aseita ja -tarvikkeita sekä räjähdemateriaalia lukuun ottamatta.

Käytännössä tarvittavia lakimuutoksia varten on mielekästä perustaa työryhmä, jossa puolustusvoimat ja MPK ovat tiiviissä yhteistyössä mukana. Suomeen olisi syytä luoda järjestelmä, jossa puolustusvoimat olisi johto- ja valvontavastuussa sotilaskoulutuksesta ja jossa MPK toimisi puolustusvoimien strategisena kumppanina. Samalla tulisi ottaa kantaa koulutuksen maksuttomuuteen tai maksujen määräytymisperusteisiin. Lainmuutokset olisi tarpeen saada toteutettua mahdollisimman pikaisella aikataululla.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitys

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön merkitys on turvallisuuspoliittisesti ja kokonaismaanpuolustuksellisesti arvioiden keskeinen. Se kykenee tavoittamaan kansalaisia, joita puolustusvoimien koulutus ei tavoita. Se kykenee myös tarjoamaan ei-sotilaallisia valmiuksia, joilla on yhteiskunnan kriisinkestävytyden kannalta ratkaiseva rooli.

Oma merkityksensä on myös vapaaehtoisen maanpuolustustyön maanpuolustushenkeä vahvistavalla roolilla. Koulutukseen kohdistuu runsaasti kysyntää ja varsin monet kansalaiset kokevat tarpeelliseksi päästä tekemään jotain maansa ja omien valmiuksiensa hyväksi kriisien täyttämässä maailmassa. Koulutuksella voidaan luoda niin uskoa kuin kykyä omatoimiseen varautumiseen ja kriisinkestävytyteen.

Vapaaehtoinen maanpuolustus voi – kun se integroidaan puolustusvoimien strategiseen kumppanuuteen – vapauttaa puolustusvoimien resursseja sen ydintehtäviin ja osaltaan laajentaa sotilaallisen ja ei-sotilaallisen maanpuolustuskoulutuksen kenttää. Tästä on hyötyä myös yhteiskunnan yleisen resilienssin lisäämiseen.

Kansalaisten kiinnostus vapaaehtoiseen kouluttautumiseen ja varautumiseen on nähtävä kansalaisen perusvalmiuteen ja isänmaallisuuteen liittyvänä toimintana, johon yhteiskunnan tulee suhtautua mahdollisimman nopeasti. On tärkeää, että ihmiset saavat voimaannuttavia ja myönteisiä kokemuksia, näkevät roolinsa yhteiskunnan jäsenenä vahvistuneen ja kantavat vastuuta itsestään ja ympäristöstään. Samalla voidaan edistää yhteisöllisyyttä ja yhteisen Suomi-tarinan rakentumista.

Esitykset

- Kohdennetaan MPK:n koulutustoimintaan välittömästi 4,25 miljoonaa euroa.
- Siirretään MPK suoran budjettirahoituksen piiriin.

- Poistetaan MPK:n koulutustoimintaan liittyvät keinotekoiset rajoitukset sotilaallisen koulutuksen ja myös kokonaismaanpuolustuksellisen valmiuskoulutuksen järjestämisestä.
- Asetetaan työryhmä tekemään nopealla aikataululla esitykset tarvittavista lainmuutoksista sekä siitä, miten puolustusvoimien ja MPK:n yhteistyötä kehitetään.
- Edistetään ampumaratojen käyttömahdollisuuksia ja patruunoiden ristiinkäyttömahdollisuuksia siviili- ja sotilaspuolen välillä.
- Mahdollistetaan ammunnan helppo harrastaminen ja toiminnallinen harjoittelu, ml. ns. lyijydirektiivi.
- Huolehditaan siitä, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestäjien avustukset ovat riittävällä tasolla.

HUOLTOVARMUUS

Suomi on perinteisesti ollut kansainvälisesti vertailtuna varautumisen suurvalta, vaikka varautumisen taso onkin eri aikoina vaihdellut. Kansallisesta varautumisesta vastaa Huoltovarmuuskeskus, joka huolehtii varautumisen suunnittelusta ja koordinoinnista yhteistyössä kumppanitahojen kanssa. Lähtökohtaisesti eri alojen toimijat ovat velvollisia huolehtimaan omaan toimintaansa liittyvästä varautumisesta. Huoltovarmuuskeskuksen varastot ovat käytännössä viimesijaisia ja ne keskittyvät väin kriittisimpiin tuotteisiin ja materiaaleihin.

Viime vuosina koettu koronapandemia johti siihen, että toimijoiden omassa varautumisessa havaittuihin puutteisiin kiinnitettiin huomiota. Nykyaikaiset materiaalivirrat perustuvat toimivaan logistiikkaan ja tavaroiden varastoiminen koetaan tehottomuudeksi. Liikkeenjohdollisesti tarkasteltuna varastot sitovat pääomia ja niiden kierrättäminen vaatii työtä, tiloja ja suunnitelmallisuutta.

Kansallisen varautumisen lisäksi Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä erityisesti Ruotsin kanssa. Myös EU:lla on keskeinen rooli kriiseihin ja huoltovarmuuteen varautumisessa. Yhteistyöstä on hyötyä, mutta se ei korvaa kansallista varautumista. Kansainvälisestä yhteistyöstä ja mahdollisesta työnjaosta huolimatta varautuminen kattaa vain kaikkein kriittisimpien tuotteiden ja materiaalien varastointia ja varastojen koko on enimmäkseen mitoitettu niin, että varmuusvarastojen avulla saadaan lisää aikaa hankinnoille. Varmuusvarastoinnin haasteellisuutta kuvastaa, että esimerkiksi HUS:n hankintoihin kuuluu yli 70.000 nimikettä. Noin laajan valikoiman varastoiminen ei ole kerta kaikkiaan mahdollista.

Huoltovarmuuskeskuksen toimintamalli

Suomessa on noin tuhat huoltovarmuuden kannalta kriittistä yritystä. Yritysten kanssa tehdään yhteistyötä ja ne huolehtivat käytännössä suuresta osasta varmuusvarastointia. Huoltovarmuuskeskuksen kokemusten mukaan yritykset ovat varsin sitoutuneita yhteistyöhön, vaikka varmuusvarastointi aiheuttaakin niille työtä ja kustannuksia.

Huoltovarmuuskeskus ylläpitää tilannekuvaa viikoittain ja nyttemmin sen lisäksi tehdään kahden viikon välein päivitettävää Ukraina-analyysia. Näissä tarkastellaan yksityiskohtaisesti materiaaleja ja raaka-aineita, joista voi tulla pulaa.

Huoltovarmuutta voi tarkastella kolmella tasolla:

1. Kotitalouksien sopeutuminen ja yritysten varautuminen häiriöihin.
2. Valtion tekemät tukitoimenpiteet.
3. Viimeisenä keinona varmuusvarastojen avaaminen.

Varmuusvarastoinnilla pyritään ostamaan aikaa ja varastoja pyritään myös kriisin aikana täydentämään aina kun mahdollista.

Varmuusvarastoissa on muun muassa viljaa ja polttoaineita. Muiden kriittisten aineiden osalta varastot ovat pienempiä.

Huoltovarmuuden tilannekuva

Huoltovarmuuden ylläpitämiseksi ja tilannekuvan saamiseksi seurataan toimitusketjuissa ilmeneviä häiriöitä. Tällä hetkellä monet ketjut ovat jo häiriintyneet ja toimijat etsivät markkinoilta uusia lähteitä. Huoltovarmuuskeskus arvioi, että tulossa on väistämättä lisää häiriöitä ja materiaalien saatavuuden puutteita. Ensimmäiset häiriöt näkyvät jo bensa-pumpulla, kuljetuksissa sekä ruuan ja sähkön hinnoissa. Digitaalisten palvelujen merkittäviä häiriöitä ei vielä ole havaittu.

Turvallisuustilanteen heikkenemiseen liittyviä vaikutuksia on todettu ja niihin on jo alettu varautua:

1. Pakotteet, vastapakotteet ja markkinahäiriöt ovat osin vaikeasti ennakoitavia. Toimet ovat epäsymmetrisiä ja usein niissä pyritään jonkinlaiseen yllätyksellisyyteen. Pakotteita asettaessa voidaan olettaa, että vastapakotteitakin tulee, mutta ei tiedetä millaisia.
2. Informaatiohäirintä ja -vaikuttaminen lisääntyvät. Pyritään esimerkiksi ruokimaan käsityksiä ja huhuja ruuan loppumisesta ja viranomaisten kyvyttömyydestä ongelman edessä. Todellisuudessa ruokaa riittää.
3. Kyberhyökkäyksillä isketään palveluihin, jotka ovat keskinäisriippuvaisia
4. Myös fyysisiä kohteita voidaan häiritä tai vaurioittaa. Huoltovarmuuskeskus seuraa esimerkiksi laivaliikennettä ja sen logistiikassa havaittavia muutoksia. Suomen viennin ja tuonnin kannalta meriliikenteen toiminta on ensiarvoisen tärkeää.

Pakotteiden välittömät seuraukset Venäjän kanssa käytävään kauppaan ovat ilmeiset ja toimitusketjut ovat murroksessa. Venäläisestä materiaalista pyritään siirtymään muualle. Joidenkin tuotteiden osalta tämä on erityisen hankalaa. Venäjä ja Ukraina ovat merkittäviä tuottajia eräiden maataloustuotteiden osalta. Toisaalta esimerkiksi Kiinan merkitys lääkkeiden ja terveydenhuollon tuotteissa on keskeinen. Euroopan ja Suomen energiariippuvuus Venäjästä on myös keskeinen haaste.

Huoltovarmuuden kannalta on ongelmallista, että kaikki maat pyrkivät kohentamaan varastojaan ja varmistamaan toimitusketjujaan samaan aikaan. Kasvanut kysyntä nostaa tuotteiden hintoja markkinoilla, vaikuttaa saatavuuteen ja toimituksiin. Koronan aikaan huomattiin myös, että hankinnat voivat muuttua varsin työläiksi, kun vakiintuneiden toimintaketjujen sijaan joudutaan etsimään yksittäisiä tuote-eriä markkinoilta. Uudet ja aiemmin tuntemattomat toimittajat eivät välttämättä ole yhtä luotettavia kuin aiemmin vakiintuneet. Hankintoihin liittyy epävarmuuksia myös hinnan suhteen ja ratkaisuja joudutaan tekemään etupainotteisesti.

Myös reittimuutokset voivat aiheuttaa haasteita. Finnairin kannalta tämä on ollut erityisen ongelmallista. Lentoliikenne on kevyempien ja arvokkaampien tavaroiden keskeinen väylä. Venäjän kautta reititetystä rautatieliikenteessä häiriöitä ei kuitenkaan toistaiseksi ole ollut, eikä lastien kaappaamia ole tullut tietoon.

Turvallisuustilanteen muuttumisen myötä myös Suomeen liitettävä maariski saattaa kasvaa ja tästä markkinoilla näkyy jo yksittäisiä heikkoja signaaleja.

Huoltovarmuuden kannalta myönteistä on, että osa aiemmin tunnistetuista kehittämis-kohteista on koronapandemian myötä edennyt suunnitelmista konkreettiselle toteutus-tasolle. Tässä mielessä kaksi perättäistä kriisiä ovat paradoksaalisesti jopa joiltain osin edistäneet valmiutta.

Kehittämistarpeita

Huoltovarmuuden kannalta kriittisimpiä ovat alkutuotannon varastot. Esimerkiksi vita-miinit ja hivenaineet ovat Kiina-riippuvaisia. Lisävalkuainen taas on varsin Venäjä-riippu-vaista. Eläintuotannossa rehu on keskeinen elementti.

Huoltovarmuuskeskuksen 2,4 miljardin euron taseesta 80 % muodostuu energiatuot-teista. Euroopan ja myös Suomen osalta riippuvuus venäläisestä energiasta on strategi-nen haavoittuvuus. Asia on kuitenkin tunnistettu ja siihen pyritään löytämään ratkaisuja. Ongelma on kuitenkin, että infrastruktuurin muutokset ovat mittavia ja vaativat aikaa.

Suomessa huoltovarmuusvarastoja pyritään nyt kasvattamaan sikäli, kun se on mahdol-lista. Varautumista ja materiaalivirtojen uudelleen järjestämistä tehdään nyt kaikkialla ja kysynnän kasvu on lisännyt toimitusongelmia ja nostanut hintoja. Toisaalta, vaikka hin-nat nyt ovat korkealla, niiden arvioidaan edelleen nousevan. Tilanteeseen ei ole näköpii-rissä nopeita ratkaisuja, vaan parhaassakin vaihtoehdossa markkinoiden häiriötilanteen arvioidaan jatkuvan vähintään kaksi vuotta. Hintojen nousu jatkunee ainakin tämän vuo-den loppuun.

Huoltovarmuuden mitoituksen kannalta voidaan hahmottaa resurssitarpeita. Onko 2,4 miljardin tase riittävä ja hyväksytäänkö se, että yksi kriisi voi syödä kaikki resurssit. Huol-tovarmuuskeskuksen oman arvion mukaan resurssit ovat tässä tilanteessa vaatimatto-mat.

Huoltovarmuuskeskus on koko koronapandemian ajan rekrytoinut lisää henkilökuntaa. Viimeisimmän kuuden vuoden aikana henkilöstö on lisääntynyt 28:sta 70:een. Siitä huoli-matta asiantuntijoiden vastualueet ovat edelleen varsin laajoja.

Täyttä omavaraisuutta Suomen kaltaisen maan on mahdotonta saavuttaa. Kehittämisessä onkin mietittävä, millaisiin kriiseihin halutaan varautua ja millainen riskitaso ollaan val-miita hyväksymään. Oman varautumisen ohella varautumista voidaan edistää kumppa-nuuksilla. Erityisesti eurooppalainen ja pohjoismainen yhteistyö ovat keskeisiä.

Vaikka kansalliseen huoltovarmuuteen liittyy haasteita, Huoltovarmuuskeskuksen suurin huoli liittyy nyt toimijoiden omaehtoiseen varautumiseen. Esimerkiksi sairaaloissa on vain muutaman päivän tarvetta vastaavat varastot. Ensisijainen varautumisvastuu on kuiten-kin toimijoilla itsellään. Huoltovarmuuskeskuksessa ajatellaankin, että sosiaali- ja terveys-ministeriön olisi tehtävä omaa hankintaansa ja kasvatettava puskuriaan. Esimerkiksi HUS:lla on yli 70.000 erilaista nimikettä, eikä huoltovarmuusorganisaatio kykene mitenkään takaamaan, että toimijat kykenevät kaikissa tilanteissa operoimaan. Huoltovarmuus-keskuksen tehtävä on tukea omaa varautumista, eikä korvata toimijoiden omia kyvykkyyk-siä.

Koronapandemian aikana tilannetta on pyritty parantamaan, mutta edelleenkin siinä nähdään ongelmia. Pandemian alussa oli tiedossa, etteivät toimijat olleet varautuneet riittävästi. Siksi Huoltovarmuuskeskus on jättänyt varastoihinsa mm. vanhentuneita kirurgisia maskeja, vaikka ne eivät varsinaisesti viraston vastualueeseen kuuluneetkaan. Keskeisenä ongelmana erityisesti STM:n hallinnonalalla nähdään, että tehostamisen nimissä varastointi on nähty resurssien hukkaamisena. On luotettu kansainvälisten toimitusketjujen kykyyn toimia, mutta häiriötilanteissa toleranssia ei juurikaan ole. Yksittäisiä toimitushäiriöitä on esimerkiksi lääkkeiden ja sairaalatarvikkeiden suhteen ollut normaalioloissakin.

Huoltovarmuuteen liittyvää lainsäädäntöä pidetään kokonaisuutena aika vanhana. Sen uudistaminen esimerkiksi selontekomenettelyn yhteydessä voisi olla tarpeen. Resurssien lisääminen on tässä tilanteessa tarpeen. Huoltovarmuuskeskuksella on kuitenkin 200 miljoonan rahasto, jota se voi kriisitilanteessa purkaa. Tämä on koettu hyväksi ja sen turvin välittömiin toimiin on voitu ryhtyä viipymättä ja budjettiteknisistä rajoitteista riippumatta.

Esitykset

- Huoltovarmuuden 200 miljoonan euron rahasto on täydennettävä uudestaan.
- Lähivuosina rahoitustarve on satoja miljoonia.
- Henkilöstöresursseja tarvitaan lisää.
- Huoltovarmuuden kapasiteetin ja muun talouden kytkeminen toisiinsa.
- Huoltovarmuuteen liittyvän lainsäädännön ajantasaistaminen selontekomenettelyn yhteydessä.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Turvallisuustilanne on etenkin Euroopassa muuttunut nopeasti ja peruuttamattomasti. Venäjä tuskin saa länneltä hyväksyntää toivomilleen etupiireille, mutta varmuudella eurooppalaista turvallisuusarkkitehtuuria ja maiden välisiä suhteita joudutaan rakentamaan uudestaan. Kriisin keskelläkin on tarpeen muistaa, että geopoliittinen tilanne säilyy ja valtioiden väliset suhteet on luotava uudelleen uudelta pohjalta.

Suomen kannalta turvallisuustilanteen muutos on poikkeuksellisen suuri ja turvallisuuspoliittiset perusrakenteet tulevat väistämättä muuttumaan. Tällä hetkellä ei ole näköpiirissä, että Suomeen olisi kohdistumassa aseellista hyökkäystä. Kuitenkaan sen mahdollisuutta ei voida poissulkea. Venäjä on osoittanut, että se ei kaihda voiman käyttöä poliittisten tavoitteidensa toteuttamiseksi. Suomeen on jo tähän mennessä kohdistunut hybridi- ja kyberoperaatioita ja on syytä uskoa, että niitä tulee myös jatkossa. Venäjä on listannut Suomen vihamielisten maiden joukkoon ja maassa on aloitettu Suomea koskevan viholliskuvan luominen. Suomi sisältyy Venäjän kuvaukseen maista, joiden se katsoo kuuluvan etupiiriinsä.

Suomen tilanne poikkeaa monista muista läntisen arvoyhteisön ja myös Euroopan maista siinä, että me emme ole sotilaallisen puolustusliiton jäsen. Kuulumme Euroopan unioniin ja olemme mukana läntisessä pakoterintamassa. Tuomitsemme Venäjän toimet ja olemme jossain suhteessa varsin näkyvä Venäjän vastaisen rintaman osa. Samaan aikaan olemme muita haavoittuvaisemmassa asemassa paitsi liittoutumattomuuden myös geopoliittisen asemamme suhteen.

Poliittinen ilmapiiri Nato-jäsenyyden suhteen on Suomessa muuttunut nopeasti. Kokouksen kanta asiaan on jo pitkään ollut vakiintunut. Nato-jäsenyys on Suomen turvallisuuden kannalta tärkein yksittäinen ratkaisu. Nato-jäsenyyden lisäksi tarvitsemme lisää eurooppalaista ja kahdenvälistä yhteistyötä. Kumppanuudet eivät korvaa omaa uskottavaa puolustustamme. Työryhmän johtopäätös onkin selkeästi, että tarvitsemme kaikki mainitut elementit.

Puolustuspoliittisissa selontekomenettelyissä puolustuskykyämme on pyritty pitämään uskottavalla tasolla. Toisaalta samaan aikaan puolustushallintoon on kohdistettu leikkauksia, joiden seurauksena erityisesti materiaallinen valmius on heikentynyt. Nämä puutteet on nyt täydennettävä. Selonteon mukaan puolustuskykyä pidetään toimintaympäristöä vastaavana. Nyt toimintaympäristö on muuttunut tavalla, joka edellyttää varustautumista. Se väistämättä maksaa paitsi investointien itsensä takia, myös siksi että puolustusmateriaalin hinta on noussut ja saatavuus vaikeutunut.

Suomi joutuu nyt investoimaan itsenäisyytensä ja oman suvereniteettinsa turvaamiseen. On houkuttelevaa ajatella, että olemme onnistuneet, jos selviämme kiristyneestä tilanteesta rahalla. Todellisuudessa vastuullista politiikkaa on kuitenkin huolehtia myös yhteiskunnan muista toiminnoista sekä taloudellisesta kantokyvystä. Turvallisuuteen on investoitava viisaasti, mutta piikki ei niin sanotusti voi olla auki. Varustautumistarpeen kustannusvaikutuksista seuraa, että muun julkistalouden suhteen joudutaan olemaan lähivuosina entistäkin tarkempia.

Tulossa olevat selonteot

Kriisin keskellä voi nähdä myös myönteistä kehitystä. Läntinen arvoyhteisö, EU ja Suomi näyttävät nyt yhtenäisempinä kuin pitkään aikaan. Meillä on lisääntyvää pyrkimystä parlamentaariseen valmisteluun, jossa puoluepolitiikointi jää vähemmälle. Se voi osaltaan helpottaa viisaiden ratkaisujen tekemistä.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ollaan tekemässä linjauksia, jotka ovat merkittäviä ja kauaskantoisia. Yhteiskunnallisen koheesion kannalta on tärkeää, että näistä saavutetaan myös eduskunnassa mahdollisimman laaja yksimielisyys.

Tarpeet lisäselvityksille

Tämä raportti keskittyy sotilaalliseen maanpuolustukseen ja kansalliseen huoltovarmuuteen. Varautuminen ja valmiuden nosto koskee kuitenkin läpileikkaavasti lähes kaikkia yhteiskunnan osa-alueita. Siksi miltei kaikilla hallinnonaloilla on tarkasteltava niiden omaa tilannetta.

Varautuminen ja valmiuden nostaminen merkitsevät osin huomattavia lisärahoituksen tarpeita. Samaan aikaan olemme vasta toipumassa koronakriisistä. Venäjää kohtaan asetetut pakotteet ja Venäjän asettamat vastapakotteet aiheuttavat taloudellisia haasteita. Erityisesti niitä on tulossa välillisten vaikutusten kautta. Jo nyt on nähtävissä muun muassa energian, polttonesteiden, ruoan sekä puolustustarvikkeiden hintaan kohdistuvia paineita. Uudessa tilanteessa ennusteiden tekeminen on haastavaa, mutta useat asiantuntijat arvelevat, että talouskasvu tulee etenkin Euroopassa hidastumaan ja pahimmassa tapauksessa jopa kääntymään negatiiviseksi. Toisaalta muilla markkinoilla muutokset eivät välttämättä ole yhtä suuria.

Joka tapauksessa tilanne on haastava jo ennestään velkaantuneille Euroopan unionin maille – myös Suomelle. Talouden kokonaiskuvan ja seurannan hahmottuminen on myös kokoomuksen eduskuntaryhmän kannalta välttämätöntä.

Ulkoisella turvallisuudella on myös välittömiä kytkentöjä sisäiseen turvallisuuteen. Onkin tarpeen selvittää myös tältä osin varautumisen vaikutuksia ja tarpeita.

Keskeistä on myös varmistaa sosiaali- ja terveystoimen varautumiseen ja valmiuteen liittyvä nykytila. Koronapandemian alussa varautuminen osoittautui varsin puutteelliseksi ja osin jopa olemattomaksi. Kansallisen huoltovarmuuden tasolta tiedetään, että joitain korjaavia toimia on sittemmin tehty. Kuitenkin vaikuttaa edelleen todennäköiseltä, että esimerkiksi lääkkeiden ja erilaisten hoitotarvikkeiden osalta häiriönsietokyky on vahvistettava. Ajatus varastojen tehostumuksesta on suhteutettava tuotanto- ja toimitusketjuissa esiintyvien häiriöiden riskiin. Molempien osalta lisääntyneitä häiriöitä havaitaan jo nyt ja turvallisuustilanteen edelleen kiristyessä haasteet tuskin ainakaan vähenevät.

Suomi ei voi olla täysin omavarainen ja kaikissa tapauksissa olemme riippuvaisia kansainvälisistä tuotanto- ja logistiikkatoiminnoista. Me voimme kuitenkin varautua lyhytaikaisiin häiriöihin etenkin kriittisimpien tarvikkeiden ja materiaalien osalta ja antaa aikaa omille hankintaorganisaatioillemme vaihtoehtoisten mahdollisuuksien löytämiseen. Meidän on

myös vahvistettava useilla eri hallinnonaloilla kansainvälistä, eurooppalaista ja kahdenvälistä yhteistyötä kumppaneidemme kanssa.